ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Τα χρόνια της αφάνειας

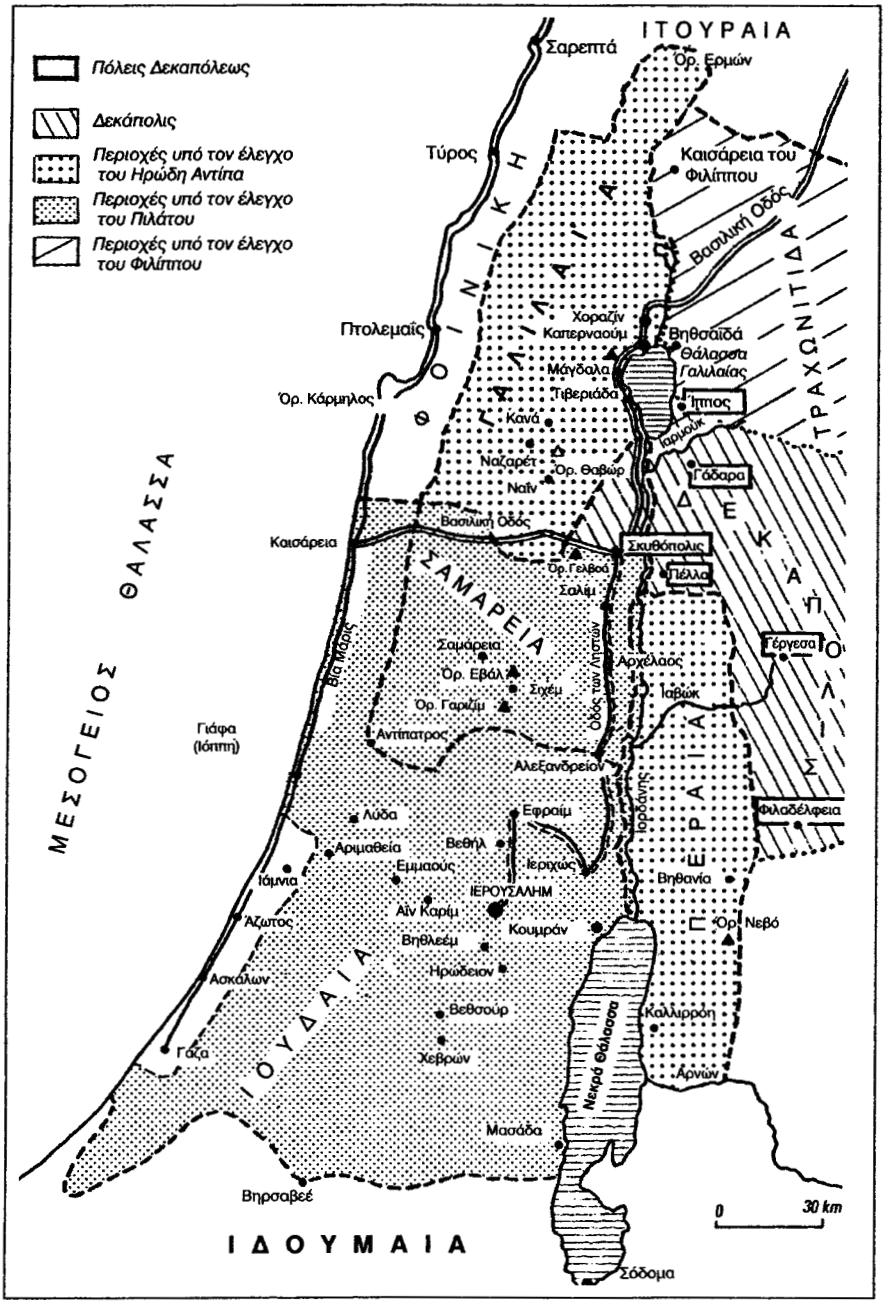
1. Εν αρχή... 13
2. ΄Ενα γεύμα με τον Ηρώδη 19
3. Ο υιός ενός υιού 50
4. Αλεξάνδρεια 77
5. Αυτοί που έτρωγαν ακρίδες στις όχθες της Νεκράς Θαλάσσης 89
6. Ο αντίλαλος ενός βασιλικού θανάτου 102
7. Πέρασμα στη Ναζαρέτ 110
8. Η πρώτη επίσκεψη στον Ναό 119
9. Συζήτηση ανάμεσα σε δυο ΄Ελληνες στην Ιερουσαλήμ 135
10. Συνάντηση με τους νομοδιδάσκαλους 142
11. ΄Ενας ακόμη διάλογος ανάμεσα στους δυο ΄Ελληνες, αλλά τούτη τη φορά πάνω σε πλοίο 154
12. Επισκέπτες της νύχτας, επισκέπτες της ημέρας 162
13. Γιοχαναάν 172
14. Ο θάνατος ενός ξυλουργού 178
15. Συνάντηση με έναν μάγο 184
16. Σεπφίρα 197
17. Σοφία 206
18. Τι είπε ο ληστής 222
19. Αυτοί που περίμεναν το τέλος 236
20. Η δίκη των τρεμουλιάρηδων 254
21. Μια ιδέα του Τιβέριου 269
22. Μονομαχία στην Αντιόχεια 274

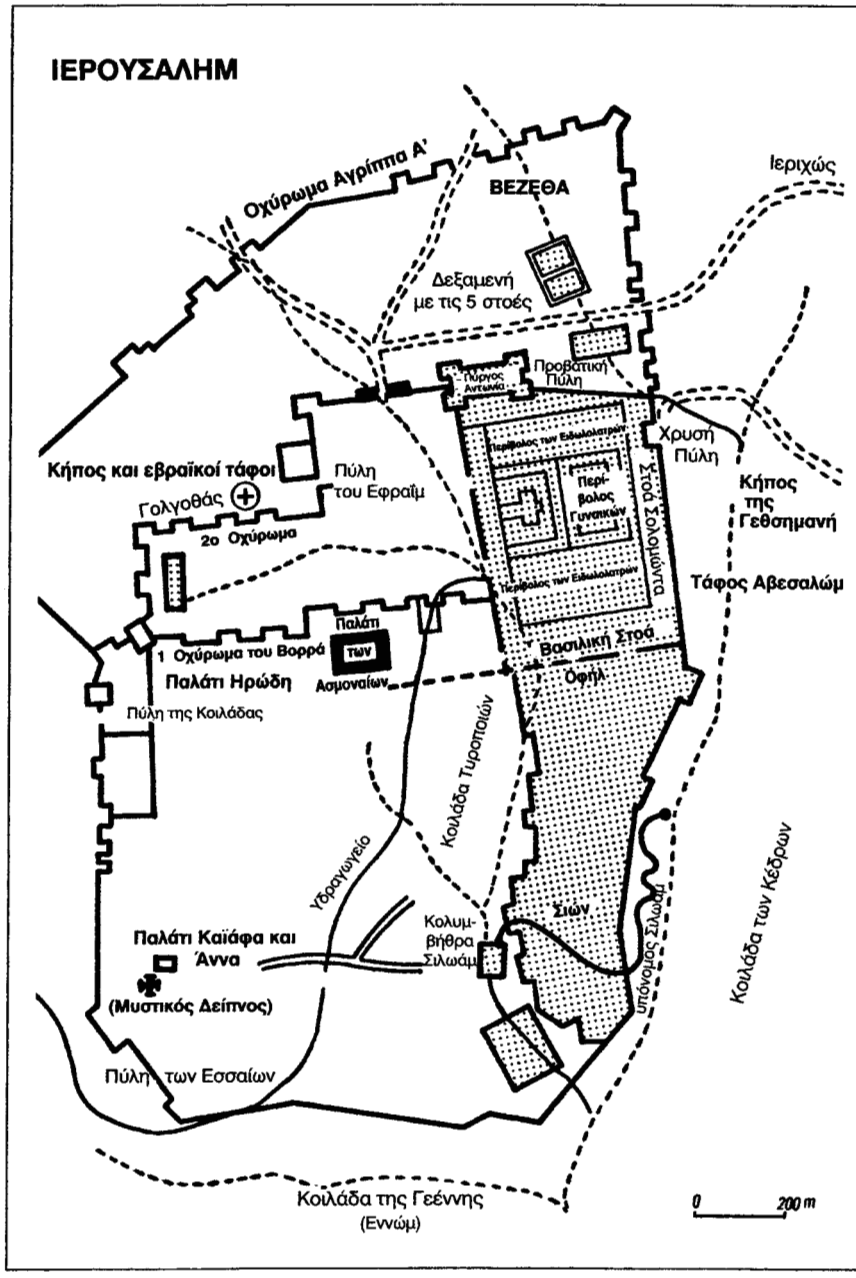
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

Τα χρόνια της δράσης

1. Αυτό στο οποίο πίστευε ο Γιοχαναάν 311
2. Σπόρος στον άνεμο 333
3. Μια Πυθία στη Σεβάστεια 347
4. Μεσσίας παρά τη θέλησή του 368
5. Ένας πολύ μπερδεμένος ραβίνος 379
6. Κι άλλοι ραβίνοι ανησυχούν. Θαύμα στην Κανά 390
7. Συζήτηση σε ένα καπηλειό 408
8. Οι δεκατέσσερις 417
9. Μια θυμωμένη πριγκίπισσα και φήμες στην Ιερουσαλήμ 439
10. Το μαστίγιο του ζωέμπορου και η παρεξήγηση 448
11. Η ανθρώπινη ρομφαία 463
12. Προφήτης στον τόπο του 472
13. Γράφουν για τη φωτιά! 487
14. Ο Ιησούς δίνει οδηγίες στους μαθητές 493
15. Οι προσήλυτοι 514
16. Άννας ο ρεαλιστής 535
17. Γοητεία 549
18. Η καταιγίδα 566
19. Τρεις συνωμοσίες στο παλάτι 584
20. Ο άρτος και η σάρκα 607
21. Ένας όμηρος ονόματι Ιούδας 619
22. Οι μαθητές πηγαίνουν κι έρχονται 637
23. Το βράδυ της 11ης Απριλίου, στην Ιερουσαλήμ το έτος 34 663
24. Το πρωινό και το απόγευμα της 12ης Απριλίου 682
25. Από το μεσημέρι ως τα μεσάνυχτα 709
26. Η αρχή του τέλους 725

Επίλογος 741

Πόλεις Δεκαπόλεως
Δεκάπολις
Περιοχές υπό τον έλεγχο του Ηρώδη Αντίπα
Περιοχές υπό τον έλεγχο του Πιλάτου
Περιοχές υπό τον έλεγχο του Φιλίππου
ΙΤΟΥΡΑΙΑ
Σαρεπτά
Όρ. Ερμών
Τύρος
Καισάρεια του Φιλίππου
Βασιλική Οδός
ΤΡΑΧΩΝΙΤΙΔΑ
ΒΑΤΑΝΑΙΑ
ΒΟΡΕΙΑ ΓΑΛΙΛΑΙΑ
Πτολεμαΐς
Χοραζίν
Καπερναούμ
Βηθσαϊδά
Θάλασσα Γαλιλαίας
Μάγδαλα
Τιβεριάδα
Όρ. Κάρμηλος
Ίππος
Γαμαλά
Κανά
Ναζαρέτ
Όρ. Θαβώρ
Ναΐν
Γάδαρα
ΔΕΚΑΠΟΛΙΣ
Καισάρεια
Βασιλική Οδός
Σκυθόπολις
Όρ. Γελβοέ
Πέλλα
Σαλείμ
ΣΑΜΑΡΕΙΑ
Γέργεσα
Σαμάρεια
Όρ. Εβάλ
Σχέμ
Αρχέλαος
Όδος των Αιγυπτίων
Όρ. Γαριζίμ
Ιαβόκ
Γιάφα (Ιόππη)
Αντίπατρος
Αλεξανδρείον
ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ
Θα Μάρις
Λύδα
Εφραίμ
Φιλαδέλφεια
Αριμαθεία
Βεθήλ
Ιορδάνης
ΠΕΡΑΙΑ
Ιάμνια
Εμμαούς
Ιεριχώ
Βηθανία
ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ
Άζωτος
Αΐν Καρίμ
Όρ. Νεβό
Κουμράν
Βηθλεέμ
ΙΟΥΔΑΙΑ
Ηρώδειον
Ασκάλων
Βεθσούρ
Καλλιρρόη
Νεκρά Θάλασσα
Γάζα
Χεβρών
Αρνών
Μασάδα
Βηρσαβεέ
0
30 km
ΙΔΟΥΜΑΙΑ
Σόδομα

ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ
Οχύρωμα Αγρίππα Α'
ΒΕΖΕΘΑ
Ιεριχώς
Δεξαμενή με τις 5 στοές
Προβατική Πύλη
Πύργος Αντωνία
Περίβολος των Ειδωλολατρών
Περί-βολος Γυναικών
Στοά Σολομώντα
Χρυσή Πύλη
Κήπος και εβραϊκοί τάφοι
Πύλη του Εφραΐμ
Γολγοθάς
2ο Οχύρωμα
Κήπος της Γεθσημανή
Τάφος Αβεσαλώμ
Παλάτι των Ασμοναίων
1 Οχύρωμα του Βορρά
Παλάτι Ηρώδη
Βασιλική Στοά
Όφλη
Πύλη της Κοιλάδας
Κοιλάδα Τυροποιών
Υδραγωγείο
Σιών
Κολυμ-βήθρα Σιλωάμ
Παλάτι Καϊάφα και Άννα
(Μυστικός Δείπνος)
Κοιλάδα των Κέδρων
Υπόγειος Σιλωάμ
Πύλη των Εσσαίων
Κοιλάδα της Γεέννης
(Εννώμ)
0
200 m

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΦΑΝΕΙΑΣ

I

ΕΝ ΑΡΧΗ...

Ζεστη, φως και σκονη ανακατεύονταν σε ένα μάγμα, όπως γινόταν πάντα στα τέλη του χειμώνα. Εισέβαλε στην Ιερουσαλήμ σαν κατάρα. Σπρωγμένο από τον άνεμο, σηκωνόταν στα σταυροδρόμια σε οργισμένους στρόβιλους, σαν να το ξεσήκωνε η οργή κάποιου φρενιασμένου δαίμονα. Στράβωνε την όραση, κολλούσε στην υγρή σάρκα, χωνόταν στα ρουθούνια κι έκανε τα δόντια να τρίζουν. Στέγνωνε και μαύριζε τις σταγόνες του αίματος και του ιδρώτα στην πλάτη και τα πόδια του άντρα που ανέβαινε σέρνοντας, στην αριστερή πλευρά της κοιλάδας των Τυροποιών. Πίσω του ακολουθούσαν δύο λεγεωνάριοι που πνίγονταν από τη σκόνη και έβηχαν. Ο άντρας κουβαλούσε στους ώμους μια σανίδα από ξύλο βαλανιδιάς, μακριά, κάπου τέσσερα κουντέ[1], κοίλη στο κέντρο από μία εντομή, και για να μπορεί να ισορροπεί, είχε περάσει τον λαιμό του μέσα στην εντομή. Κάμποσοι χασομέρηδες, που δεν είχαν τίποτε καλύτερο να κάνουν, μαζεύτηκαν στην άκρη του δρόμου.

«Δεν μπορώ να διακρίνω το πρόσωπό του», είπε ένας. «Τι έκανε;»

«Είναι ο Εφραΐμ, που λήστεψε και λίγο έλειψε να σκοτώσει έναν ταξιδιώτη την περασμένη εβδομάδα στο Βουνό της Κακής Συμβουλής».

«Και πώς ξέρουν ότι ήταν τούτος εδώ;»

«Ο ταξιδιώτης κατάφερε να ξεφύγει και έδωσε την περιγραφή του ληστή, που ο ηλίθιος, αμέσως μετά, πήγε σε έναν οίκο ανοχής και πλήρωσε με ένα ασημένιο νόμισμα».

«Δεν μπορώ να καταλάβω τι μπορεί να γύρευε ένας έντιμος ταξιδιώτης στο Βουνό της Κακής Συμβουλής».

---

1. Τέσσερα κουντέ ισοδυναμούν με δύο σημερινά μέτρα. (Σ.τ.Σ.)

«Κι εγώ δεν μπορώ να καταλάβω πώς ανέχονται έναν οίκο απωλείας στην Ιερή Πόλη».

«Πάντως, μέσα σε αυτή την καταραμένη σκόνη δεν μπορείς να δεις και σπουδαία πράγματα. Πάμε».

Ένα σμάρι παιδιά χοροπηδούσαν στον δρόμο, φώναζαν μέσα από τα σύννεφα της σκόνης βρομόλογα στον καταδικασμένο. Μια γριά έπιασε ένα και του έδωσε μια παλαμιά στο κεφάλι για παραδειγματισμό. Τα χαμίνια άρχισαν να κάνουν αστεϊσμούς με διαφορετικό τρόπο. Σκάρωσαν ευθύς ένα στιχάκι: «Ο Εφραΐμ περνά την Πύλη του Εφραΐμ, τη διαβαίνει στερνή φορά!» Πραγματικά, η θλιβερή πομπή κατευθυνόταν προς την Πύλη του Εφραΐμ, εκείνη που έβγαζε στον δρόμο της Εμμαούς, στη Λύδα και την Ιόππη, αλλά ο γυμνός άντρας δεν θα πήγαινε πουθενά, γιατί η Πύλη περνούσε πρώτα από τον Γολγοθά, τον του Κρανίου Τόπο, στον οποίο και θα τον σταύρωναν σε λίγο.

«Δρόμο!» φώναξε ένας λεγεωνάριος στα χαμίνια κι έκανε πως τα κυνηγάει. Εκείνα το έβαλαν στα πόδια. Στην Πύλη του Εφραΐμ, ένας μικρός στρόβιλος σκόνης ήρθε να συναντήσει τους τρεις άντρες και χάθηκε στη συνέχεια σε ένα δρομάκι. Οι λεγεωνάριοι έκαναν νόημα στους φρουρούς της πύλης που έπαιζαν ζάρια κι εκείνοι τους ανταπέδωσαν τον χαιρετισμό με ένα κούνημα του κεφαλιού.

«Τριάντα τρεις τούτο τον χρόνο», είπε ένας φρουρός.

«Οι ληστές ήταν δεκάξι», είπε ο άλλος.

Συνέχισαν ύστερα να παίζουν την παρτίδα τους. Ο ληστής και οι λεγεωνάριοι άρχισαν να ανεβαίνουν τον Γολγοθά. Ο λόφος δεν ήταν απότομος, αλλά ο ληστής είχε λαχανιάσει. Σταμάτησε για μια στιγμή. «Προχώρα!» είπε ένας λεγεωνάριος. Τελικά έφτασαν στην κορυφή. Εκεί πάνω είχαν στηθεί πέντε σταυροί, που ο ένας ήταν ψηλότερος από τους άλλους. Υπήρχε κι ένας μοναχικός πάσσαλος, που περίμενε το δοκάρι που ο ληστής ξεφόρτωσε στο χώμα βγάζοντας έναν βόγκο με όλη τη δύναμη των πνευμόνων του. Κοίταξε τους σταυρούς κι ανατρίχιασε. Σε έναν από αυτούς κρέμονταν τα υπολείμματα ενός κουφαριού που από πάνω το είχαν φάει οι ικτίνοι κι από κάτω το είχαν κομματιάσει αγρίμια, πιθανόν αλεπούδες και θώες. Το αριστερό πλευρό τού το είχαν ξεπαστρέψει. Του έλειπε ένα πόδι που το είχαν

ξεσκίσει τα αγρίμια, αφού προηγουμένως οι δήμιοι του είχαν τσακίσει τα καλάμια. Ο λαιμός του είχε φαγωθεί τόσο άγρια από τους ικτίνους ώστε το χωρίς μάτια κρανίο του ίσα που κρατιόταν πάνω στον κορμό του σταυρού από τους ξεραμένους συνδέσμους του λαιμού. Το κρανίο στο φύσημα του ανέμου ταλαντευόταν σαν εκκρεμές πάνω στο στήθος του νεκρού, διαγράφοντας μια επίμονη νοητή άρνηση.

Ένας λεγεωνάριος έβγαλε την απόφαση που καταδίκαζε τον Εφραΐμ σε θάνατο στον σταυρό και την έδωσε στον επικεφαλής δήμιο, που περίμενε εκεί και ήταν προφανώς μύωπας, αφού χρειάστηκε να κολλήσει το έγγραφο κοντά στο δεξιό του μάτι για να διαβάσει τι έγραφε.

«Εφραΐμ», είπε. «Μα αυτό είναι το όνομα του πρωτότοκου γιου μου!»

Μισόκλεισε τα μάτια κι έσκυψε για να δει καλύτερα τον ληστή. Μετά κροτάλισε τα δάχτυλα και δυο βοηθοί του έπιασαν τον καταδικασμένο από τα μπράτσα και τον έσυραν στον πάσσαλο. Τα πόδια του ληστή λύγισαν. Τον έστησαν ξανά στα πόδια και τον έβαλαν πάνω στον πάσσαλο. Του έδεσαν τα μπράτσα με δυο συρτοθηλιές και τις άκρες του σκοινιού τις τύλιξαν σφιχτά κάτω από τις μασχάλες του. Στο μεταξύ, ο αρχιδήμιος ανέβηκε σε μια κλίμακα και στερέωσε το δοκάρι οριζόντια πάνω στον μοναχικό πάσσαλο με τη βοήθεια σκοινιών.

Όταν ο σταυρός ετοιμάστηκε, οι βοηθοί τράβηξαν τις ελεύθερες άκρες των σκοινιών προς τα πάνω στο οριζόντιο δοκάρι και σήκωσαν ασθμαίνοντας τον ληστή, που τα πόδια του κρεμάστηκαν κάπου ένα μέτρο πάνω από το χώμα.

«Πάμε!» είπε ο αρχιδήμιος.

Οι λεγεωνάριοι στάθηκαν σε κάποια απόσταση, για να αποφύγουν τη βρόμα που ανάδινε το σαπισμένο κουφάρι. Ο αρχιδήμιος μετακίνησε την κλίμακα κι αφού τη στερέωσε στην αριστερή πλευρά του σταυρού, τράβηξε από το βαθύ θυλάκιο της δερμάτινης ποδιάς του ένα καρφί μακρύ σαν το χερούλι του σφυριού. Μετά, πιάνοντας τον έναν καρπό του χεριού του ληστή, τον ακούμπησε στην άκρη του οριζόντιου δοκαριού και ψηλάφισε τους τένοντες, για να βρει το σημείο όπου θα έμπηγε το καρφί, λίγο πιο πάνω από τη χούφτα,

ανάμεσα στην κερκίδα και την ωλένη. Έπειτα το έμπηξε με όλη τη δύναμη του χεριού του σε βάθος περίπου ενός δακτύλου. Ο ληστής έβγαλε μια κραυγή τρομερή, που αντιλάλησε σε όλη την περιοχή του Τόπου του Κρανίου, και έστρεψε το βλέμμα προς τον κίτρινο ουρανό απευθύνοντας σε αυτόν τα ουρλιαχτά του. Ύστερα από λίγο, οι στριγκλιές του κατέβηκαν σε νότες πιο πνιχτές, σχεδόν ζωώδεις, που τις συνόδευαν σπασμοί.

«Έχεις καλά πνευμόνια, ε;» είπε ο αρχιδήμιος. «Θα σε κρατήσουν λίγο περισσότερο στη ζωή!» Και βύθισε το καρφί ακόμη πιο βαθιά στο ξύλο με τη βοήθεια του σφυριού. Ο ληστής έκλαιγε. Το αίμα κυλούσε από τον καρπό του και στάλαζε σε μαύρες κηλίδες πάνω στο ξερό χώμα. Ο δήμιος κατέβηκε από την κλίμακα και τη μετακίνησε στη δεξιά μεριά του σταυρού. Τούτη τη φορά ο ληστής προσπάθησε να αντισταθεί. Δύο φορές κατάφερε να ελευθερώσει τον καρπό του από τη λαβή του βασανιστή του, που λίγο έλειψε να χάσει την ισορροπία του και να πέσει. Ο δήμιος έβρισε. Έπιασε ξανά τον δεξιό καρπό του ληστή, τον κόλλησε πάνω στο δοκάρι και χωρίς να προσέξει όπως την πρώτη φορά για να βρει τους τένοντες, έμπηξε το δεύτερο καρφί με άγρια δύναμη και το κοπάνησε με το σφυρί μέχρι τέρμα, έτσι που ο ληστής ξανάρχισε πάλι να ουρλιάζει.

«Τώρα τη δουλειά σας», διέταξε τους βοηθούς του.

Εκείνοι χαλάρωσαν τα σκοινιά και το σώμα του καταδικασμένου χαμήλωσε απότομα. Οι ώμοι του τσάκισαν και το πρόσωπό του κιτρίνισε. Ένα βογκητό, όσο μπορούσε να βγάλει ο τεντωμένος λαιμός του, έβγαινε από το στόμα του. Ο δήμιος κατέβηκε ξανά από την κλίμακα και σκούπισε το μέτωπό του με την ανάστροφη του χεριού. Έσκυψε κοντά στα πόδια του θύματός του, τα έπιασε και τα ανασήκωσε λίγο βάζοντας το ένα πάνω στο άλλο, και τα στήριξε πάνω σε ένα επικλινές πεδούλκο που το είχαν από νωρίτερα τοποθετήσει στον σταυρό. Με ένα και μόνο καρφί κάρφωσε τα δύο πόδια πάνω στο πεδούλκο. Μετά μετακίνησε άλλη μια φορά την κλίμακα κι ανέβηκε για να καρφώσει πάνω από το κεφάλι του σταυρωμένου μία ξύλινη επιγραφή, πάνω στην οποία ήταν χαραγμένη μία λέξη: «Ληστής».

Οι λεγεωνάριοι δεν έδειχναν κανένα ενδιαφέρον για το μαρτύ-

ριο αυτό. Κοίταζαν εξεταστικά τον ψηλότερο σταυρό, που στην κορυφή του ήταν καρφωμένη μία άλλη επιγραφή με χαραγμένη τη λέξη «Φονιάς» πάνω από έναν άντρα που ακόμη ζούσε και τους έβγαζε τη γλώσσα. Ο δήμιος έπλυνε τα χέρια του σε μια λεκάνη, έριξε μια ματιά στον ληστή που έβγαζε αφρούς από το στόμα και μετά πλησίασε τους Ρωμαίους.

«Δες τον τούτον εδώ πώς αντιστέκεται ακόμη», είπε ο ένας λεγεωνάριος δείχνοντας με το σαγόνι τον κρεμασμένο φονιά.

«Ναι», αποκρίθηκε ο δήμιος. «Είναι μονάχα τρεις μέρες εδώ. Ζηλωτής. Μαχαίρωσε έναν στρατιώτη. Σας το λέω για να το ξέρετε».

«Α, αυτός είναι!»

Ο άντρας ψηλά από τον σταυρό, ένας γεροδεμένος παλικαράς, κοίταζε τους θεατές του. Η γλώσσα του, πρησμένη και μελανιασμένη, έβγαινε ανάμεσα από τα άχρωμα χείλια, αλλά το μαρτύριο που περνούσε το φανέρωναν οι ώμοι του που είχαν τελείως εξαρθρωθεί. Ο σταυρωμένος τέντωσε λιγάκι τον λαιμό και με φωνή πνιχτή είπε: «Γουρούνια!» Ο δήμιος, αντί για απάντηση, έφτυσε, κυριευμένος από θυμό. «Αναθεματισμένε!» μουρμούρισε κι έτρεξε να πάρει την κλίμακα κι ένα ρόπαλο. Ανέβηκε ύστερα στην κλίμακα για να φτάσει τα πόδια του φονιά και με το ρόπαλο του τσάκισε με δυο χτυπήματα τα καλάμια. Ο σταυρωμένος έκλεισε τα μάτια. Το κρεμασμένο κορμί του, που το συγκρατούσε μέχρι τότε το πεδούλκο πάνω στο οποίο ήταν καρφωμένα τα πόδια του, χαλάρωσε απότομα. Μερικά λεπτά αργότερα άρχισε να τρέμει. Ο δήμιος, σκαρφαλωμένος πάνω στην κλίμακα, ψηλάφισε την καρδιά του με τον δείχτη, κούνησε το κεφάλι και ύστερα κατέβηκε χαμογελώντας.

«Τα τίναξε το σκουπίδι!» είπε. «Θα κρατούσε μία ολόκληρη εβδομάδα ο σκύλος!»

«Μία εβδομάδα;» έκανε ο λεγεωνάριος.

«Είχα έναν, πριν από δύο χρόνια, που μπορούσε να μιλάει και μετά από μία εβδομάδα στον σταυρό!» είπε γελώντας ο δήμιος.

Τους τύλιξε ένα δυνατό φύσημα του αγέρα. Ανατρίχιασαν. «Δεν έχω άλλη δουλειά να κάνω εδώ πέρα και θα ήθελα να πιω», είπε πάλι ο δήμιος.

«Κι εγώ», πετάχτηκε ο ένας λεγεωνάριος.

«Τότε πάμε να πιούμε. Μ' αυτόν τον παλιόκαιρο τα κλωσοπούλια σας θα πάθουν ασφυξία μέσα σε λίγες ώρες. Άμα κάνει καλό καιρό κι άμα βρέχει, κρατάνε περισσότερο. Πάμε, ανασαίνει κανείς καλύτερα εκεί που μπορεί να πιει κάτι». Ένας από τους βοηθούς του δήμιου σήκωσε την κλίμακα στους ώμους του. Οι πέντε άντρες πήραν ξανά τον δρόμο για την Ιερουσαλήμ.

«Ξέρετε κάτι;» είπε ο δήμιος. «Πριν από τρία χρόνια, ένας από αυτούς που σταυρώνουμε έκανε φτερά! Ναι, πέταξε! Σαν το σεντόνι που στεγνώνει στο σκοινί! Τη νύχτα ήρθαν κάποιοι, πήραν τα καρφιά και τον άντρα μαζί! Δεν βρέθηκε ποτέ! Για φαντάσου! Έκλεψαν έναν κακοποιό!»

«Δεν ήταν κακοποιός», είπε ένας από τους βοηθούς του δήμιου. «Ήταν ζηλωτής».

«Και τι είναι ο ζηλωτής; Ένας κακοποιός είναι κι αυτός!»

Κατέβηκαν τον λόφο και χάθηκαν. Ο Γολγοθάς ήταν σχεδόν σιωπηλός. Τα βογκητά του σταυρωμένου ληστή ακούγονταν ακόμη. Πάνω στον κίτρινο ουρανό άρχισαν να μαζεύονται οι ικτίνοι. Η σκόνη χόρευε πάνω στο πρόσωπο του ήλιου, ενός ήλιου που έμοιαζε σαν να τον δονούσαν κρυφοί παλμοί, μεταμορφώνοντάς τον από πορφυρό απόστημα σε πράσινη κηλίδα, μιας θεότητας απειλητικής που σίγουρα δεν μπορούσε να είναι ο Θεός.